

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN TUTUMLARI VE
MESLEKİ BENLİK SAYGILARI¹**

**THE SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES'
ATTITUDES TOWARDS THE TEACHING PROFESSION AND
THEIR VOCATIONAL SELF-ESTEEMS**

*Furkan ALTUNAY**

*Kubilay YAZICI***

Özet

Bu araştırma ile sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının ve mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sahip oldukları cinsiyet, sınıf, yaş, mezun olunan lise türü, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçip seçmedikleri, seçmek istedikleri öğretmenlik alanın sosyal bilgiler öğretmenliği olma durumu ve öğretmenlik mesleğini sevme durumlarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve mesleki benlik saygıları üzerinde bir etkisinin olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinde öğrenim gören 200 sosyal bilgiler öğretmen adayı

¹ Bu çalışma Furkan ALTUNAY tarafından, Prof. Dr. Kubilay YAZICI danışmanlığında 2018 yılında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının ve Mesleki Benlik Saygılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

* Doktora Öğrencisi, Erzurum Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Erzurum/Türkiye f.altunay69@gmail.com ORCID: 0000-0001-8457-835X

** Prof. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Niğde / TÜRKİYE kyazici@ohu.edu.tr ORCID: 0000-0002-6057-8192

oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, Arıcağ (1999) tarafından geliştirilen "Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği" ve Çetin (2006) tarafından geliştirilen "Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği" ile 2017-2018 eğitim-öğretim yılında toplanmıştır. Elde edilen veriler IBM SPSS 24.0 programı vasıtasıyla gerekli istatistiksel analizler gerçekleştirilerek tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile mesleki benlik saygısı arasında pozitif yönde düşük düzeyli ve anlamlı bir ilişkinin olduğu, öğretmenlik mesleğini isteyerek tercih eden öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Benlik Saygısı, Öğretmenlik, Sosyal Bilgiler, Tutum.

Abstract

With this research, it is aimed to examine the attitudes of social studies teacher candidates towards the teaching profession and their professional self-esteem in terms of various variables. In this context, the gender, class, age, type of high school graduated from social studies teacher candidates, whether you chose the teaching profession, the status of being a teacher of social studies and their attitudes towards teaching profession and their professional self-esteem. It is tried to determine whether or not it has effect. The study group of the research consisted of 200 social studies teacher candidates studying at Niğde Ömer Halisdemir University. The data of the study were collected, with the "Occupational Self-Esteem Scale" developed by Arıcağ (1999) and the "Teaching Profession Attitude Scale" developed by Çetin (2006), in the 2017-2018 academic year . The obtained data were tabulated and interpreted by performing the necessary statistical analysis via IBM SPSS 24.0 program. In the study, there is a positive, low-level and significant relationship between teacher candidates' attitudes towards the teaching profession and their professional self-esteem, It has been determined that teacher candidates who willingly chose teaching profession have higher professional self-esteem. At the end of the study, various suggestions were presented in the light of research findings.

Keywords: Attitude, Social Studies, Teaching, Vocational Self-Esteem.

Giriş

Bütün insanlar için yaşam, her zaman bir eğitim ve öğrenim süreci olmuştur ve olmaya devam etmektedir. İnsanoğlu yaşamı süresince öğrenmeye ihtiyaç duyan bir varlık olagelmıştır. İnsan,

yaradılışı ve doğası gereği eğitime muhtaç olmuştur ve tarih sürecinde de her daim birileri tarafından eğitilmiştir. İnsanın yaşamı sırasında kazanmış olduğu davranışların büyük bir bölümü başkalarının etkisi sonucu meydana gelmiştir (Kılıç ve Seven, 2002, s. 17). Çok hızlı bir gelişim ve değişim içerisinde olan günümüz dünyasında tüm devlet ve milletlerin en büyük gayretleri, bu değişim ve dönüşüm sürecine uyum sağlayabilecek yeterlikte donanmış nitelikli insanlar yetiştirmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için en etkili yöntem eğitimidir ve öğretmenler bu etkili yöntemin en önemli öğelerinden bir tanesidir (Kuran, 2002'den aktaran Dönmez ve Uslu, 2013, s. 2).

Öğrenme ve öğretme faaliyetlerinin tarihi en az insanlık tarihi kadar eskidir. Önceki zamanlarda eğitim bilenlerin bilmeyenlere direkt olarak öğretmesi yoluyla sağlanmış, sonraları insan sayısının çoğalması, gereksinimlerin ve ihtiyaçların artmasıyla öğrenmeye ve öğretilene olan gereksinim de çoğalmıştır. Bu ihtiyaç hasebiyle okul adı verilen kurumlar meydana gelmiş ve bu kurumlarda belirli alanlarda uzmanlaşmış ve eğitilmiş kişilerin görev almasıyla öğretmenlik bu süreçten sonra bir meslek ve uzmanlık alanı olarak kabul edilmiştir (Hoşgörür, Kılıç ve Dündar, 2002, s. 1). Türkiye'nin en gelişmiş ve refah seviyesi yüksek ülkeler içinde yer alabilmesi, büyük ölçüde iyi yetiştirilmiş, nitelikli insan kaynağına bağlıdır. Nitelikli insan profilini ortaya çıkarmakta doğrudan ülkenin eğitim sistemiyle ilişkilidir. Eğitim sistemin başarısı da yetiştirilen öğretmenlerin kalitesine ve niteliğine bağlıdır (Doğan ve Çoban, 2009, s. 159). Tamda bu bağlamda sosyal bilgiler dersi ve sosyal bilgiler öğretmenliği devreye girmektedir. Çünkü sosyal bilgiler dersi bireylere sahip olmaları gereken vatandaşlık sorumlulukları ve görevlerini kazandırmayı amaçlar. Bunun yanı sıra demokrasiyi ve demokratik yaşam tarzı ile çevreye karşı saygılı yaşama disiplini sağlar. Ayrıca sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin alanındaki kazanımları, öğrencilerin yaşları, fiziksel ve ruhsal özellikleri gibi unsurları da dikkate alarak içerik alanlı bir öğretim programıdır (Yazıcı, 2006, s. 276).

Öğretmenlik, hem bilgi ve beceriyi hem de tutumu ve düzenli alışkanlıkları da içinde barındıran bir meslek alanıdır. "Bu nedenle okullarda öğrenim gören öğretmen adaylarının meslekle ilgili değer ve tutum kazanmaları da, en az bilgi kadar gereklidir" (Çeliköz ve Çetin,

2004, s. 137-141). Tutumlar ilk olarak sosyal psikolojinin bir konusu ve kilit kavramlardan bir tanesi olarak ortaya çıkmıştır ancak daha sonraları kuramsal ve yöntem açısından gelişme kaydetmesi sonucunda tutumlar, farklı bilim kollarında araştırma ve incelemelere konu olmaya başlamıştır. Bu bilim dallarından bir tanesi eğitim bilimleridir. Son zamanlarda eğitim bilimlerinin kapsamı içerisinde tutum konusunun önemli bir yer tuttuğunu görmekteyiz (Tezbasaran, 1997, s. 1). Bilim dünyasının literatürüne 19. yy'da dâhil olan “tutum” kelimesi köken olarak Latince “harekete hazır” manasına gelmektedir (Arkonaç, 2001'den aktaran Abbasoğlu ve Öncü, 2013, s. 409). İpek ve Bayraktar (2004)'a göre tutumun tanımı, “Bir kimsenin ele alınan herhangi bir nesneye, duruma veya olaya karşı olan olumlu veya olumsuz tavrı” şeklindedir. Tutumlar, bireyde var olan bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutların belirli bir sosyal obje veya nesneye karşı taşıdıkları gizli eğilimlerdir (Bilgin, 1985'den aktaran Çapri ve Çelikkaleli, 2008, s. 36). İnceoğlu (1993) yaşamımızda var olan her şey, davranışlarımızı görünmeyen ama arka planda yöneten ve yönlendiren tutumlara bağlı olduğunu ifade etmektedir.

Öğretmenlerin mesleklerine, öğrencilerin okul ve derslerine karşı olumlu tutumlar beslemeleri aynı zamanda benlik algılarının gelişmesine de katkı sağlayacaktır. Bir insanın herhangi bir şeyi başarması için gerekli olan istek, azim, çalışma, hırs ve özgüven gibi kavramları bir arada toplayan temel başlık benlik kavramıdır. Benlik kavramı için yapılabilecek en genel tanım, bireyin kendisini algılaması şeklinde ifade edilebilir. Ayrı bir tanımda Fenomolojik kuramın temsilcisi olan Carl Rogers tarafından, bir kişi hakkında başka bireylerin görüşlerinden etkilenebilen, onların görüş ve fikirlerini kendine yansıtılabilen bir kavram olarak yapılmıştır (Gürşen Otacıoğlu, 2009, s. 141-145).

Öğretmen adayları, öğretmenlik mesleğine karşı olumlu tutumlar besleyerek yetiştirdikleri takdirde, görevlerini tam anlamıyla eksiksiz olarak yapacakları, öğrencilerine karşı daha da olumlu davranış gösterecekleri, okuma-araştırmaya daha da meyilli olacakları, yaratıcı düşünme becerisi kazanarak kendi alanlarında ortaya çıkan yenilikleri kolay bir şekilde öğretim ortamına aktarabilir. Uygun seviyede bir benlik saygısının öğretmen adaylarının beceri ve yeteneklerine yönelik inançlarını artıracığı, akademik olan ve olmayan konulardaki

performanslarını artıracakı belirtilmektedir (Rendall vd., 2009'dan aktaran Dursun, Çuhadar ve Tanyeri, 2014, s. 133).

Yukarıdaki açıklamalara bakıldığında benlik ve benlik saygısı kavramlarının farklı olduğu görölmektedir. Benlik kavramı daha çok bireyleri diğerlerinden ayırt eden özellikler şeklinde tanımlanırken benlik saygısı bu özellikleri değerlendirip bireyin kendini nasıl algıladığı şeklinde tanımlanabilir. Benlik ve benlik saygısı kavramlarını tanımlamak öğretmenlik mesleği açısından önemli olsa da yeterli değildir. Bu bağlamda meslek, mesleki benlik ve mesleki benlik saygısı kavramlarının tanımlanması da gerekmektedir. Bu üç kavram arasından ilki olan meslek, tanıma en çok ihtiyaç duyulanı olabilir. Çünkü günlük dilde herkes tarafından kullanılan bu kavramın anlamı veya karşılığı tam olarak bilinerek kullanılma ihtimali düşük bir olasılıktır. Türk Dil Kurumu (TDK) (2018) meslek kavramını, “Belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirtilmiş iş” şeklinde tanımlamıştır. TDK'nin bu tanımı mesleğin daha çok işlevsellik boyutuna vurgu yapmakta olduğu için sınırlı bir tanımlama olduğu söylenebilir. Oysaki meslek, kişinin yaşamını şekillendirmekte ve sosyo-psikolojik olarak hayatına önemli ölçüde yön vermektedir. Ama hepsinden önce meslek kavramının, insanların yaşamını sürdürebilmeleri ve bireysel mutluluk bağlamında çok önemli bir role sahip olduğu söylenebilir (Dursun, Çuhadar, Tanyeri, 2014, s. 132).

Meslek kavramının, kişilerin kendilerini ile hayatlarını tanımada ve anlamlandırma konusunda çok mühim bir rol aldığını söylemek mümkündür. Meslek göröldüğü üzere insanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri ve kişisel açıdan mutlu olmaları boyutunda çok önemlidir. Kişinin kendine uygun mesleği tercih etmesi, benlik algısının nasıl olduğu ile yakından ilişkilidir. Bu durum mesleki benlik kavramının meydana gelmesine yol açmıştır (Uslu, 2015, s. 142). Mesleki benlik kavramını, Super (1968) “Kişinin mesleki tercih ifadesinde kendi fikrini açıklamak için kullandığı mesleki terminolojidir” şeklinde izah etmektedir. Mesleki benlik kişilerin mesleki rol beklentileri üzerinde bir algı fonksiyonudur ve meslek edinme düzeyiyle ilişkilidir (Arıcak, 2007, s. 23-24). Mesleki benlik kavramı, herhangi bir işe adım atmayla oluşmaya başlar. Bireyin

mesleğinde üstlendiği rolün benlik kavramı sistemi içindeki yansıması mesleki benlik kavramı olarak değerlendirilebilir. Mesleki benlik oluşmaya başlarken, bireylerin genel yaşam tarzlarından etkilenebilir (Yılmaz Tekirgöl, 2011, s. 7).

Mesleki benlik kavramıyla eşdeğer öneme sahip bir diğer kavram da mesleki benlik saygısıdır. Mesleki benlik saygısı, kişinin seçmiş olduğu mesleğine ilişkin değer yargılarının toplamıdır. Başka bir deyişle kişinin istemli veya istemsiz olarak kendi benliğine mâl etmiş olduğu meslek ile alakalı tanım ve yüklemelerden hissettiği hoşnut olma ve olmama, saygı, onur ve gururun ne seviyede olduğudur (Arıca, 1999, s. 94). Mesleki benlik saygısı, kişinin tercih ettiği mesleğini ne derece değerli gördüğünün yanı sıra kişinin mesleki açıdan uyum ve doyumunun da bir ön şartı şeklinde değerlendirilebilir (Arıca, 1999'den aktaran Körükçü ve Oğuz 2011, s. 78).

Yaşanılan toplum içinde, zamanla ortaya çıkmış olan algılardan bir tanesi de toplum için önemli görülen meslek gruplarının daha saygın ve daha değerli kabul edilmesidir. Toplumsal yaşantı içerisinde, herhangi bir meslek dalının saygınlık ve değerlilik derecesini belirleyen iki ölçüte başvurulmaktadır. Bunlardan birincisi, grup kavramının var olması ve geleceğini koruma, kollama ve devamlılığını sürdürebilmesine olan katkı düzeyi, ikincisi ise ilkinde söylenenleri başarılı ve düzgün şekilde yapabilmeyi sağlayacak olan zekâ seviyesidir (Celep, 2004'den aktaran Soğukpınar, 2014, s. 32). Toplumların gelecekle adını yaptıkları en önemli ve en mantıklı yatırım insana yaptığı yatırımdır. Tam bu aşamada öğretmenler devreye girmektedir. Çünkü bir toplumu her yönden sağlıklı bir şekilde geliştirebilecek, nitelikli insan gücü yetiştirebilecek, toplumu ahlâki, etik ve genel görgü kurallarını benimsemiş ve uygulayan insanlarla dolu hale getirebilecek kişiler nitelikli ve kaliteli öğretmenlerdir (Yıldırım, Kırmıoğlu ve Temiz, 2010, s. 30).

Hem bir meslek dalı olarak hem de bu mesleği icra eden kişiler için belli bir fedakârlık, bağlılık ve adanmışlık gerektiren bir karaktere sahip öğretmenlik mesleği, bazı özellikler bakımından mesleki benlik saygısı ile çok yakından ilişkilidir. Öğretmenlik mesleğini diğer mesleklerden ayıran bazı özellikler vardır. Öğretmenlik, okulda ne

öğretileceği, evde öğretimin nasıl gerçekleştirileceğinin yanında bu mesleği icra eden öğretmenlerin karakter ve kişilik özellikleri, iletişim becerileri, sosyal hayata bakış açıları gibi bir sürü özelliğinde bir arada toplanması gerekmektedir. Bu kapsamda bakıldığında, öğretmen adayları ve öğretmenlerin mesleklerine ilişkin bakışları, mesleklerini uygulama noktasında önemli faktörler arasında bulunmaktadır (Dursun, Çuhadar ve Tanyeri, 2014, s. 133-134). Mesleki benlik saygısı kavramı ile mesleğe saygı kavramı aynı anlama gelmemektedir. Mesleki benlik saygısının kapsamı daha dar ve özel bir tutumu gerektirir. Mesleğe saygı ise daha genel ve geniş bir tutumu gerektirir. Bir meslek tercih edip, o meslek alanında eğitim görme ve o mesleği icra etmek de dâhil olmak üzere daha belirgin ve kesin olan durumu kapsar. Bir örnekle açıklanacak olursa, öğretmenlik mesleğine saygı, öğretmen olan ve olmayan herkes, birey ve toplum olarak öğretmenlik mesleğine saygı gösterme yönünde tutum sergileyebilir. Fakat öğretmenlik mesleğinin eğitimini alan bir kişi, öğretmen olmak istemese bile ona mesleğinin ne olduğu veya öğretmen olacağını söylemesi beklenir. Bu durumun kişinin benliğine ait olan bir kavram olarak oturmaya başladığını düşünmek doğru olabilir. Bu da mesleki benlik kavramını açıklamaktadır (Baloğlu, Karadağ, Çalışkan ve Korkmaz, 2006'dan aktaran Uslu, 2015, s. 143).

İlgili alan yazına baktığımızda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarını doğrudan konu edinen sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin önemli ve gerekli dallarından bir tanesi olarak kabul edilen sosyal bilgiler öğretmenliğinin ve bu bölümde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarını incelemek oldukça önemlidir. Öğretmen adayı gençlerin mesleklerine başlamadan önce öğretmenlik bilincini ve önemini kavramaları, meslek hayatlarını kolaylaştırıp, daha verimli olmalarını sağlayacaktır. Bu tarafından bakıldığında çalışmanın literatüre de katkıda bulunacağı söylenebilir..

Yöntem

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının (SBÖA) öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik

saygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmanın problem cümlesi “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygıları arasında ki ilişki ne düzeydedir?” olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda aşağıda ki sorulara cevap aranmıştır.

1-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ve mesleki benlik saygı düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

2-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ve mesleki benlik saygı düzeyleri sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

3-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ve mesleki benlik saygı düzeyleri yaşa göre farklılık göstermekte midir?

4-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ve mesleki benlik saygı düzeyleri aile gelir durumuna göre farklılık göstermekte midir?

5-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ve mesleki benlik saygı düzeyleri mezun olduğu lise türüne göre farklılık göstermekte midir?

6-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ve mesleki benlik saygı düzeyleri öğretmenlik mesleğini isteyerek seçip seçmeme durumuna göre farklılık göstermekte midir?

7-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ve mesleki benlik saygı düzeyleri seçmek istediğiniz öğretmenlik alanının sosyal bilgiler öğretmenliği olma durumuna göre farklılık göstermekte midir?

8-) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ve mesleki benlik saygı düzeyleri “öğretmenlik mesleğini sevme durumuna göre farklılık göstermekte midir?”

Araştırmanın Önemi

Nitelikli öğretmen yetiştirme Türk eğitim sisteminin en önemli sorunlarından bir tanesidir. Öğretmenin nitelikli ve kaliteli olmaması sistematik olarak bir sorun zinciri oluşturmaktadır. Öğretmenin mesleğini sevmesi ve mesleğine yönelik olumlu tutuma sahip olması onun mesleki benlik saygısını da etkilemektedir. Nitelsiz ve

öğretmen yeterliklerine sahip olmayan bir öğretmen, öğrencilerin hem okul içi hem okul dışı davranış ve tutumlarında olumsuz etki yapacaktır. Öğretmenin niteliksizliğinden kaynaklı bu durumdan etkilenen bir öğrenci okul, sınıf, ders, arkadaş vb. sevgisi kavramlarından uzaklaşarak geleceğini temelli etkileyen bir pozisyona düşebilir.

Türk eğitim sisteminin önemli amaçlarından birisi olan nitelikli ve kaliteli insan yetiştirme konusunda sosyal bilgiler dersi ve öğretmeni büyük pay sahibidir. Sosyal Bilgiler dersini öğretecek öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarıyla mesleki benlik saygısı arasında ki ilişkiyi bilmek ve analiz etmek, öğretmen adaylarını bu araştırma kapsamında yönlendirip, meslek hayatlarına ışık tutabilmek şüphesiz büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada betimsel tarama modelinden faydalanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte veya hala varlığını sürdüren bir durumu var olduğu şekli ile betimlemeyi amaç edinen bir araştırma yaklaşımıdır. Çalışmaya konu olan durum, kişi veya nesne, kendi şartları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaktadır (Karasar, 2014, s. 77).

Çalışma Gurubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi'nde öğrenim gören Sosyal Bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Gönüllülük esas alınarak yürütülen çalışmada 200 öğretmen adayı katılım sağlamıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından 117'si kadın 83'ü erkektir.

Araştırmanın Sınırlıkları

Araştırma Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi 2017-2018 eğitim öğretim yılı Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim görmekte olan 200 öğretmen adayının vermiş olduğu cevaplarla sınırlandırılmıştır.

Araştırma Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği ve Mesleki benlik saygısı ölçeğin de bulunan maddelerle sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışmada;

Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgi formunda ve ölçeklerde yer alan soru ve maddelere içtenlikle cevap verdikleri,

Her iki ölçeğin maddelerinin de öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi ve mesleki benlik saygısı düzeylerini tespit etme amacına hizmet ettiği varsayılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Arıca (1999) tarafından geliştirilen “Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği” ile Çetin (2006) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği” ve araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

“Mesleği Benlik Saygısı Ölçeği” 30 maddeden oluşmaktadır. Bu 30 maddenin 14’ü olumlu, 16’sı olumsuz ifadeleri içermektedir. Olumlu maddelerin değerlendirilmesinde “Tamamen Katılıyorum” (5), “Katılıyorum” (4) , “Kararsızım” (3), “Katılmıyorum” (2), “Kesinlikle Katılmıyorum” (1) ifadelerinden oluşurken olumsuz maddelerin değerlendirilmesinde “Tamamen Katılıyorum” (1), “Katılıyorum” (2), “Kararsızım” (3), “Katılmıyorum” (4), “Kesinlikle Katılmıyorum” (5) puanlı beşli Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini ortaya koymak amacıyla Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Buna göre ölçeğinin toplamına ilişkin elde edilen Cronbach Alpha değeri 0.54 olarak hesaplanmıştır. Özdamar (1999)’a göre $0.40 \leq \alpha \leq 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir. Bu durumda ölçeğin düşük güvenilirlikte olduğu söylenebilir.

Çetin (2006) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği” 35 madde ve 3 faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları Sevgi, Değer ve Uyum’dan oluşmaktadır. Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği olumlu cümlelerde “Kuvvetle Katılım” seçeneğinden “Asla Katılmam” seçeneğine doğru 5,4,3,2,1 şeklinde puanlanırken olumsuz cümleler de bunun tam tersi bir yol izlenerek “Kuvvetle Katılım” seçeneğinden “Asla Katılmam” seçeneğine

doğru 1,2,3,4,5 şeklinde puanlanmıştır. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği'nin çalışma grubuna uygulanmasıyla bu araştırmada elde edilen Cronbach Alpha değerleri; Sevgi .42, Değer.97, Uyum .83 faktörlerinde ve Ölçeğin genelinde .69 olarak hesaplanmıştır. Özdamar (1999)'a göre $0.60 \leq \alpha \leq 0.80$ ise oldukça güvenilir olduğu söylenebilir.

“Kişisel Bilgi Formu” öğretmen adaylarının sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan; cinsiyet, sınıf, yaş, aile gelir durumu, mezun olunan lise türü, öğretmenlik mesleğinin isteyerek seçme durumu, seçmek istenilen öğretmenlik alanının sosyal bilgiler öğretmenliği olma durumu, öğretmenlik mesleğini sevme durumu sorularından oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin normal dağılıma uyup uymadığını anlamak için normal dağılım analizleri yapılmıştır. Bu analiz kapsamında ortalama puan, minimum ve maksimum puan genişliği, arpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayıları hesaplanmıştır. Kolmogorov-Smirnov normalite testi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen önem düzeyinin 0.05'den büyük olması, toplam tutum puanlarının dağılımının normal dağılımdan önemli derecede farklı olmadığını göstermiştir. Verilerin normal dağılıma uyması nedeniyle istatistiksel analizlerde, parametrik testler olan t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve farkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır. İstatistiksel işlemler IBM SPSS 24.0 paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı ölçeğindeki sorulara verdikleri cevaplara ilişkin aritmetik ortalama puanlarının hesaplanmasında Kesinlikle Katılmıyorum ($1.00 < \leq 1.79$), Katılmıyorum ($1.80 < \leq 2.59$), Kararsızım ($2.60 < \leq 3.39$), Katılıyorum ($3.40 < \leq 4.19$), Tamamen Katılıyorum ($4.20 < \leq 5.00$) řu aralıklar temel alınırken; öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinde ise řu aralıklar temel alınmıştır: Asla Katılmam ($1.00 < \leq 1.79$), Katılmam ($1.80 < \leq 2.59$), Kararsızım ($2.60 < \leq 3.39$), Katılıyorum ($3.40 < \leq 4.19$), Kuvvetle Katılıyorum ($4.20 < \leq 5.00$).

Katılımcıların mesleki benlik saygısı ve öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinden aldıkları puanların; cinsiyet, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumu, seçmek istenilen öğretmenlik alanının sosyal bilgiler olma durumu ve öğretmenlik mesleğini sevme durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği ilişkisiz örneklem için t-Testi (Independent Samples t-Test) ile belirlenmiştir.

Katılımcıların mesleki benlik saygısı ve öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinden aldıkları puanların; sınıf, yaş, aile gelir durumu ve mezun olunan lise türü değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterme durumları ise ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) ile tespit edilmiştir. Farkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Scheffe çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının (SBÖA) öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygı düzeylerine ilişkin bulgular sırasıyla öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile mesleki benlik saygıları arasındaki ilişki, cinsiyet, sınıf, yaş, aile gelir durumu, mezun olunan lise türü, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumları, seçmek istenilen öğretmenlik alanının sosyal bilgiler olma durumu, öğretmenlik mesleğini sevme durumlarına göre düzenlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda cinsiyet, yaş, aile gelir durumu, mezun olunan lise türü, seçmek istenilen öğretmenlik alanı değişkenleri ile sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeyleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sınıf düzeyleri ile mesleki benlik saygısı ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan ise anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Bir diğer değişken olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı, mesleki benlik saygısı düzeyleri arasında ise anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki için hesaplanan pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı sonuçları

	Mesleki benlik saygısı	Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum
Mesleki benlik saygısı	1	.385**
Öğretmenlik Mesleğine yönelik tutum	.385**	1

** p< .01

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyleri arasındaki ilişki durumu incelendiğinde, mesleki benlik saygısı ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeylerine arasında pozitif yönde, düşük düzeyli ve anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır [$r=.000$; $p<0.01$].

Tablo 2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeylerine ilişkin ölçek ortalamalarının sınıf değişkenine göre one-way anova sonuçları

Sınıf	n	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
1. Sınıf	59	91.75	10.84	Gruplar Arası	3106.287	4	776.572		
2. Sınıf	41	84.37	14.46	Gruplar İçi	25165.293	195	129.053	6.017	.000*
3. Sınıf	39	95.85	10.34	Toplam	28271.580	199			
4. Sınıf	58	87.79	10.03						
4 üzeri	3	92.00	9.85						
Toplam	200	89.89	11.92						

*p< .05

Tablo 2’de gösterilen veriler ışığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri ile mesleki benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu

görülmektedir [$F_{(4-195)}=6.017, p<.05$]. Elde edilen bulgular sonucunda 1.sınıfta öğrenim görmekte olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygı düzeylerinin 2. sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olup, ayrıca 3.sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının mesleki benlik saygı düzeylerinin 2. ve 4. sınıf öğrenim düzeyine sahip olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeylerine ilişkin ölçek ortalamalarının sınıf değişkenine göre one-way anova sonuçları

Faktör	Sınıf	n	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Sevgi	1	59	66.54	8.57	Gruplar Arası	1220.907	4	305.227	3.832	.005*
	2	41	61.95	10.95	Gruplar İçi	15533.848	195	79.661		
	3	39	68.87	9.22	Toplam	16754.755	199			
	4 üzeri	3	74.33	7.37	Fark Kaynağı (Scheffe)					
	Toplam	200	65.97	9.18	3-2					
Değer	1	59	33.25	7.44	Gruplar Arası	10584.751	4	2646.188	28.507	.000*
	2	41	15.95	6.82	Gruplar İçi	18100.749	195	92.824		
	3	39	29.41	11.84	Toplam	28685.500	199			
	4 üzeri	3	30.00	9.54	Fark Kaynağı (Scheffe)					
	Toplam	200	24.65	12.01	1-2, 1-4, 3-2, 3-4					
Uyum	1	59	11.81	5.06	Gruplar Arası	627.836	4	156.959	5.304	.000*
	2	41	15.71	4.92	Gruplar İçi	5770.384	195	29.592		
	3	39	13.59	6.01	Toplam	6398.220	199			
	4 üzeri	3	12.67	6.81	Fark Kaynağı (Scheffe)					
	Toplam	200	14.17	5.67	2-1, 4-1					
Toplam	1	59	111.61	13.51	Gruplar Arası	11418.503	4	2854.626	14.444	.000*
	2	41	93.61	15.04	Gruplar İçi	38539.252	195	197.637		
	3	39	111.87	15.22	Toplam	49957.755	199			

4	58	100.34	13.08	Fark Kaynağı (Scheffe) 1-2, 1-4, 3-2, 3-4
4 üzeri	3	117.00	13.00	
Toplam	200	104.79	12.54	

*p< .05

Tablo 3 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrenim görmekte oldukları sınıf düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum alt faktör düzeyleri arasında, Sevgi ($F_{(4-195)}=3.832$, $p<.05$), Değer ($F_{(4-195)}=28.507$, $p<.05$), Uyum ($F_{(4-195)}=5.304$, $p<.05$), faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($F_{(4-195)}=14.444$, $p<.05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında, öğretmenlik mesleğiyle ilgili üç temel yapı olan sevgi, değer ve uyum boyutlarında, sevgi tutumu boyutunda 3. sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı sevgi tutum düzeylerinin 2.sınıf düzeyinde öğrenim gören öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir. Değer tutum boyutunda ve ölçeğin genelinde ise 1. ve 3. Sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının tutum düzeylerinin 2. ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir. Uyum tutum boyutunda ise 2.ve 4.sınıf öğrenim düzeyine sahip öğretmen adaylarının uyum tutum düzeylerinin 1.sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeylerine ilişkin ölçek ortalamalarının öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme değişkenine göre bağımsız t-testi sonuçları

Öğretmenliği isteyerek mi seçtiniz?	n	\bar{x}	Ss	sd	t	p
Evet	155	97.97	10.00	198	2.032	.043*
Hayır	45	93.04	16.71			

*p< .05

Tablo 4 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları ile öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür [$t_{(198)}=2.032$; $p<.05$]. Elde edilen bulgular ışığında,

öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçmeyen öğretmen adaylarına kıyasla mesleki benlik saygılarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeylerine ilişkin ölçek ortalamalarının öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme değişkenine göre bağımsız t-testi sonuçları

Faktörler	Öğretmenlik mesleğini isteyerek mi seçtiniz?	n	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Sevgi	Evet	155	66.23	9.02	198	.764	.446
	Hayır	45	65.04	9.74			
Değer	Evet	155	24.34	12.78	198	.687	.493
	Hayır	45	25.73	8.89			
Uyum	Evet	155	13.99	6.06	198	.816	.415
	Hayır	45	14.78	4.06			
Toplam	Evet	155	104.56	16.25	198	.370	.712
	Hayır	45	105.56	14.49			

Tablo 5 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum alt faktör düzeyleri, Sevgi ($t_{(198)}=.764$; $p>.05$), Değer ($t_{(198)}=.687$; $p>.05$), Uyum ($t_{(198)}=.816$; $p>.05$) faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($t_{(148)}=.370$; $p>.05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumları arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygısı arasındaki ilişki için hesaplanan Pearson momentler çarpım korelasyon katsayıları incelendiğinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyleri ile mesleki benlik saygıları arasında pozitif yönde, düşük düzeyli ve anlamlı bir farklılığın olduğu saptanmıştır. Elde edilen bu bilgiler doğrultusunda öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyi olumlu yönde geliştikçe

mesleki benlik saygı düzeyleri de aynı oranda gelişmektedir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik saygı düzeylerinin artırılması için öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeylerinin artırılması gerektiği söylenebilir.

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında öğretmen adaylarının sahip oldukları cinsiyet türü ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygıları arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir. Kadın veya erkek öğretmen adaylarının mesleklerine karşı tutumları çevresel, ekonomik, sosyolojik vb. birçok faktörü içinde barındırdığından dolayı cinsiyet değişkeninde anlamlı bir farklılığın oluşmadığı söylenebilir. Mesleki benlik saygısı bireyin yaptığı mesleğe karşı sahip değer yargılarıdır. Değer yargıları cinsiyetten bağımsız olarak geliştiği için cinsiyet türünün mesleki benlik saygısı üzerinde olumlu veya olumsuz bir etkisi olmadığı söylenebilir. Doğan ve Çoban (2009), Akpınar, Yıldız ve Ergin (2006), Çiçeksağlam (2008), Terzi ve Tezci (2007), Çapri ve Çelikkaleli (2008), Karatekin, Merey ve Keçe (2015), Çetinkaya (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile cinsiyet türü arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada elde edilen bulgularla çelişmektedir. Akpınar, Yıldız ve Ergin (2006), Çetinkaya (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile cinsiyet türü arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuç çalışmada elde ettiğimiz sonuç ile örtüşmektedir. Dursun, Çuhadar ve Tanyeri (2014), Baloğlu, Karadağ, Çalışkan ve Korkmaz (2006), Demir, Gürsoy ve Ada (2011), Kaynak, Ergin, Arslan ve Pınarcık (2015), Uslu (2015) tarafından yapılan çalışmalarda mesleki benlik saygısı ile cinsiyet türü arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ki bulgularla çelişki göstermektedir. Abbasoğlu ve Öncü (2013), Cengil (2009), Ünal ve Şimşek (2008), Piji Küçük (2010), Efiltili ve Çıkıltı (2017), Kutlu ve Soğukpınar (2015), Yıldırım, Kırımoğlu ve Filazoğlu Çokluk (2012) tarafından yapılan çalışmalarda ise mesleki benlik saygısı ile cinsiyet türü arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu çalışmada elde ettiğimiz sonuçlarla örtüşmektedir.

SBÖA'nın öğrenim görmekte olduğu sınıf düzeyi ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum alt faktör düzeyleri arasında, sevgi değer, uyum faktörlerinde ve ölçeğin genelinde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Öğretmenlik mesleğiyle ilgili üç temel yapı olan sevgi, değer ve uyum boyutlarında, sevgi tutumu boyutunda 3. sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı sevgi tutum düzeylerinin 2.sınıf düzeyinde öğrenim gören öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir. 3. sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik sahip oldukları bilgi ve farkındalık düzeyinin artmasından dolayı sevgi tutumlarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Akpınar, Ergin ve Yıldız (2006), Çiçek Sağlam (2008), Özder, Konderalı ve Zeki (2010), Çapa ve Çil (2000) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular çalışmayla örtüşmektedir. Terzi ve Tezci (2007), Karatekin, Meryem ve Keçe (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular yapmış olduğumuz çalışmayla çelişmektedir.

SBÖA'nın mesleki benlik saygılarının sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda 1.sınıfta öğrenim görmekte olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygı düzeylerinin 2. sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olup, ayrıca 3.sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının mesleki benlik saygı düzeylerinin 2. ve 4. sınıf öğrenim düzeyine sahip olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir. 1. sınıfta öğrenim görmekte olan SBÖA'nın üniversiteyle ilk defa tanışmaları ve üniversite öğrenimi görme duygusunu yeni bir his olarak tatmaya başladıkları ve öğretmenlik mesleğine karşı heyecanları daha fazla olduğu için mesleki benlik saygılarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca 3. Sınıfta öğrenim görmekte olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ve bu mesleğin gerektirdiği yeterlikler hakkında daha donanımlı ve bilgili olmalarından dolayı 2. Sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilere kıyasla mesleki benlik saygıları daha yüksek olduğu söylenebilir ve 4.

Sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki benlik saygı düzeylerinin mezun olma, atanma ve iş bulma kaygısından dolayı düşük olduğu söylenebilir. Körükçü ve Oğuz (2011), Efilti ve Çıkıltı (2017), Uslu (2015) tarafından yapılan çalışmalarda mesleki benlik saygısı ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmalarda elde edilen sonuçlar yapmış olduğumuz çalışmayla çelişmektedir.

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının yaş durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaş durumları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygıları arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygısı sadece yaş faktörü değil, sosyolojik, ekonomik ve psikolojik birçok faktörün etki edebilmesinden dolayı yaş faktörünün öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygısı üzerinde bir etki oluşturmadığı söylenebilir. Can (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve yaş düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada elde edilen sonuç yapmış olduğumuz çalışmayla örtüşmektedir. Efilti ve Çıkıltı (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada mesleki benlik saygısı ve yaş düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili çalışmada elde edilen bulgular yapılan çalışmada elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Yıldırım, Kırımoğlu ve Filazoğlu Çokluk (2012) tarafından hazırlanan çalışmada mesleki benlik saygısı ve yaş düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili çalışmada elde edilen bulgular çalışmamızla çelişmektedir.

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının aile durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ailelerin ekonomik durumları bireye eğitim süreci boyunca katkı sağlamasına karşın, bireyin öğretmenlik mesleğine yönelik geliştireceği tutum ve mesleki benlik saygısı aile gelir durumundan bağımsız olarak geliştiği söylenebilir. Karatekin, Meray ve Keçe (2015)'in yapmış olduğu çalışmada aile gelir durumu ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili çalışmada elde edilen sonuçlar yapmış olduğumuz çalışma ile

örtüşmektedir. Uslu (2015) SBÖA'nın ailelerinin aylık toplam gelir durumları ile mesleki benlik saygısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. İlgili çalışmada elde edilen bulgular yapmış olduğumuz çalışma ile örtüşmektedir.

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygıları ile mezun olunan lise türü ilişkisi incelendiğinde; öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut ortaöğretim programlarının tüm bölümlerinde öğrenim görmüş olan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine veya seçmek istedikleri herhangi bir meslek türüne katılabilmektedirler. Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygıları ortaöğretim sürecinden sonra ortaya çıktığından dolayı mezun olunan lise türünün bir etkisi olmadığı söylenebilir. Can (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mezun olunan lise türü arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılrken, Çetinkaya (2009) ve Çiçek Sağlam (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmada anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapmış olduğumuz çalışma Çetinkaya (2009) ile örtüşmekteyken, Can (2010) ile çelişmektedir. Uslu (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada SBÖA'nın mezun oldukları lise türü ile mesleki benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Uslu (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada elde edilen sonuç yapmış olduğumuz çalışmada elde edilen sonuç ile örtüşmektedir.

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında bir ilişkinin olmadığı söylenebilir. Karatekin, Meray ve Keçe (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği puanları meslek seçme isteği değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik toplam tutum puanları ortalaması ile öğretmenlik mesleğini istemeyerek seçen sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik

toplam tutum puanları arasında öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğretmenlik mesleğine yönelik geliştirilen tutumlar eğitim sürecinde meydana gelmektedir. Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen bir öğretmen adayının eğitim sürecinde seçmiş olduğu mesleğe yönelik olumlu tutumları zamanla değişim gösterebilmektedir. Öğretmen adayının eğitim sürecinde geliştireceği tutum, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumundan bağımsız olarak geliştiği için öğretmenlik mesleğine yönelik tutum üzerinde olumlu veya olumsuz bir etki meydana getirmediği söylenebilir. SBÖA'nın mesleki benlik saygıları ve öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçmeyen öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumunun, bireyin seçmiş olduğu mesleğe ilişkin pozitif bir bakış açısı ile adım atması ve süreç içerisinde mesleğine dair sahip olduğu bilgi düzeyinin artması mesleki benlik saygısı üzerinde olumlu bir etki meydana getirdiği söylenebilir.

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının tercih etmek istedikleri öğretmenlik alanının sosyal bilgiler öğretmenliği olma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Türk eğitim sistemindeki eksiklikler ve sürekli yapılan değişiklikler, öğrencilerin seçecekleri öğretmenlik alanlarının ortaöğretimde öğrenim gördükleri bölümlerle (Sözel, Eşit Ağırlık, Sayısal) sınıflandırılmasının belirli öğretmenlik alanlarını mesleki bilinçten yoksun olarak seçmek zorunda kalınmasının ve öğrenim görmekte oldukları sosyal bilgiler öğretmenliği branşında atama sayısının az miktarda olmasının öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygıları üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Karatekin, Mery ve Keçe (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği puanları branş seçme isteği değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Sosyal bilgiler branşını isteyerek seçen öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik toplam tutum puanları ortalaması ile sosyal bilgiler branşını istemeyerek seçen öğretmen

adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik toplam tutum puanları arasında sosyal bilgiler branşını isteyerek seçen öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının öğretmenlik mesleğini sevme durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik yapı gereği bireylerin kendilerine çalışacakları bir meslek bulma ve çalışma eğiliminde oldukları bir durum söz konusu olduğundan dolayı, öğretmen adaylarının mesleklerini sevme ve sevmeme durumu arasındaki ilişkinin anlamlı bir etki oluşturmadığı söylenebilir.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular kapsamında;

1. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeylerinin ve mesleki benlik saygılarının artırılması için orta öğretimde öğrenim gören öğrenciler için meslekleri bilhassa da öğretmenlik mesleğini tanıtıcı rehberlik faaliyetlerinin artırılması önerilebilir.

2. Öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının yüksek düzeyde olmasının meslek hayatlarında daha verimli olmalarına katkı sağlayacağı düşüncesiyle yükseköğretim sürecinde okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersleri sadece 4. sınıf düzeyinde değil, 4 yıllık eğitim süreci içerisinde tüm dönemlere yayılarak uygulanmalıdır. Böylece geleceğin öğretmenlerinin, mesleğini yakından tanıyan, ona olumlu yönde tutum geliştiren ve mesleki benlik saygısına sahip öğretmenler olmalarına katkı sağlanmalıdır.

3. Yükseköğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrencilere, eğitim süreleri boyunca mesleki eğitimler ve mesleklerin durumları hakkında güncel bilgi paylaşımlarının yapıldığı bir ders konularak, öğrenim görülmekte olan sınıf düzeylerinde öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygısına ilişkin farkın en aza indirgenmesi sağlanabilir.

4. Yükseköğretim sürecinde öğretmenlik mesleğini sevdirci, özendirici seminerler, konferanslar, tanıtıcı etkinlikler düzenlenmelidir. Böylece öğretmenlik mesleğini bilinçli olarak seçen, mesleki benlik saygısı yüksek öğretmen adaylarıyla daha verimli bir hizmet öncesi eğitim-öğretim sürecinin planlanması ve uygulanması mümkün olabilir.

Kaynaklar

- Abbasoğlu, E., ve Öncü, E. (2013). Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Benlik Saygıları Ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14 (2). 407-425.
- Akpınar, E., Yıldız, E., ve Ergin, Ö. (2006). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. (19). 56-62.
- Arıca, O. T. (1999). *Grupla psikolojik danışma yoluyla benlik saygısının geliştirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arıca, T. (2007). The Investigation of Turkish University Students' Vocational Self-Esteem Levels Within Different Academic Departments. *California association for counseling and development journal*. 22. 21-33.
- Baloğlu, N., Karadağ, E., Çalışkan, N., ve Korkmaz, T. (2006). İlköğretim Öğretmenlerinin Mesleki Benlik Saygısı ve İş Doyumları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 7 (2). 345-358.
- Can, Ş. (2010). Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 24. 14-28.
- Cengil, M. (2009). Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 1. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 8 (15). 77-102.
- Çapa, Y., ve Çil, N. (2000). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18. 69-73.
- Çapri, B., ve Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen Adaylarının Öğretmenliğe İlişkin Tutum ve Mesleki Yeterlik İnançlarının Cinsiyet, Program Ve Fakültelerine Göre İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 9 (15). 33-53.
- Çetin, Ş. (2006). Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18. 28-37.
- Çiçek Sağlam, A. (2008). Müzik Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5 (1). 59-69.
- Çeliköz, N., ve Çetin, F. (2004). Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarını Etkileyen Etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 162, 136-145.
- Çetinkaya, Z. (2009). Türkçe Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. *İlköğretim Online*. 8 (2). 298-305.
- Demir, V., Gürsoy, F., ve Ada, Ş. (2011). Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygılarının İncelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 10 (1). 597-614.
- Doğan, T., ve Çoban, A.E. (2009). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 34 (153). 157-168.

- Dönmez, C., ve Uslu, S. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. 1* (11). 42-63.
- Dursun, Ö. Ö., Çuhadar, C., ve Tanyeri, T. (2014). Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygıları. *Pamukkale üniversitesi eğitim fakültesi dergisi.* (35). 131-142.
- Efiliti, E., ve Çıkkılı, Y. (2017). Özel Eğitim Bölümü Öğrencilerinin Benlik Saygısı ile Mesleki Benlik Saygısının İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* 17 (1). 99-114.
- Gürşen Otacıoğlu, S. (2009). Müzik Öğretmeni Adayların Benlik Saygısı Düzeyleri İle Akademik ve Çalgı Başarılarının Karşılaştırılması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi.* (13). 141-150.
- Hoşgörür, V., Kılıç, Ç., ve Dünder, H. (2002). Kırıkkale Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumları. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi.* (16). 91-100.
- İnceoğlu, M. (1993). *Tutum, Algı İletişim.* Ankara: V Yayınları.
- İpek, C., ve Bayraktar, Ş. (2004). Aday Öğretmenlerin Fen Bilimlere Ve Sosyal Bilimlere Bakışları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* 1. 35-50.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi.* 26. (Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatekin, K., Meray, Z., ve Keçe, M. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* 12 (1). 70-96.
- Kaynak, B. K., Ergin, B., Arslan, E., ve Pınarcık, Ö. (2015). Okul Öncesi Öğretmeni Adaylarının Benlik Saygıları ile Çocuk Sevmeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İlköğretim online.* 14 (1). 86-96.
- Kılıç, A., ve Seven, S. (2002). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi,* Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Körükçü, Ö., ve Oğuz, V. (2011). Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygıları. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi.* 4 (2). 77-85.
- Kutlu, M., ve Soğukpınar, E. (2015). Rehber Öğretmenlerin Benlik Saygısı İle Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *E-uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi.* 6 (1). 84-101.
- Özdamar, K. (1999). *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi.* Kaan Kitabevi: Eskişehir.
- Özder, H., Konedralı, G., ve Zeki, P. C. (2010). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi.* 16 (2). 253-275.
- Piji Küçük, D. (2010). Müzik Öğretmeni Adaylarının Sınav Kaygısı, Benlik Saygısı Ve Çalgı Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* 11 (3). 37-50.
- Rendall, N. D., Wesson, C., Anderson, L., ve Bould, E. (2009). Students" Goal Achievement: Exploring Individual and Situational Factors. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology,* 7 (3), 1031-1052.

- Soğukpınar, E. (2014). *Rehber Öğretmenlerin Benlik Saygısı İle Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Super, D. E. (1968). Self Concepts in Vocational Development. In D.G. Zytowski (Ed.), *Vocational behavior: Reading in theory and research* (pp. 194-207). New York: Holt, Rinehart & Winston.
- TDK, (2018). 'Meslek', *Büyük Türkçe Sözlük*, 10 Mart 2018, <https://sozluk.gov.tr/>
- Terzi, A. R., ve Tezci, E. (2007). Necatibey Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 52. 593-614.
- Uslu, S. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygılarının Demografik Değişkenler Açısında İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 23 (1). 141-160.
- Ünal, E., ve Şimşek, S. (2008). İlköğretim Bölümü Anabilim Dallarında Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *İlköğretim Online Dergisi*. 7 (1). 41-52.
- Yazıcı, K. (2006). Sosyal Bilgiler ve Okuma Becerileri. *Gazi üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 26 (21). 273-283.
- Yıldırım, Y., Kırımoğlu, H., ve Temiz, A. (2010). Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenlerinin Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*. 12 (1). 29-35.
- Yıldırım, Y., Kırımoğlu, H., ve Çokluk, G. F. (2012). Türk Antrenörlerinin Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*. 6 (2). 161-168.
- Yılmaz Tekirgöl, D. (2011). *Çalışanlarda Mesleki Benlik Saygısının İş Tatmini Ve Yaşam Mutluluğu İle İlişkisi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.